

Beste mensen hier bijéén

Voor ik mijn verhaal vertel, wil ik u eerst uitnodigen om letterlijk en figuurlijk op adem te komen en 'aan te komen' in deze kerk. Daarom durf ik u te vragen om zo recht mogelijk op uw stoel te gaan zitten, uw rug als een zuil omhoog. Uw voeten naast elkaar op de grond, uw handen open op uw knieën. Uw schouders hoeven de wereld niet te torsen, dus laat die maar zakken. En als u er zich aan kan overgeven, mag u uw ogen sluiten. *Even stilte*

Wellicht spatten uw gedachten alle kanten uit als krijsende apen, en is er van innerlijke vrede weinig sprake. Daarom wil ik u twee hulpmiddelen aanreiken:

1. Je adem is je anker. Zie en voel hoe jouw adem als een stroom door je lichaam loopt en weer wegvloeit. In, en uit, in en uit. Telkens je jezelf er op betrapt dat je ergens anders bent dan hier en nu bij je adem, wees dan niet gefrustreerd, probeer met een milde glimlach naar je adem terug te keren. Je adem is je anker.

2. Dit ademen wordt bidden wanneer je er anderen in meeneemt. Omhels in je ademen je dierbaren, geef met je adem aandacht aan de levenden en de gestorvenen, reik met je adem naar de aanwezigen in deze kerk, adem vrede naar de hele wereld.

Laten we zo even samen ademen.... *Stilte*

Dank u wel. Eigenlijk zouden we dit half uur makkelijk zo vol kunnen krijgen met luisteren naar wat je ervaart in de stilte. Maar goed, er is me gevraagd om te 'spreken' en dat ga ik dus ook doen. Toch laat ik de stilte nog wat nazinderen door u bij wijze van proloog mee te nemen naar de zaterdagochtenden uit mijn kindertijd. Dan slopen mijn

broer Wim en ik langs de achterdeur het huis uit waar onze ouders nog lagen te slapen. We namen een oude, grijze kapotte deken mee en liepen stilletjes over het kiezelpaadje naar het huis naast het onze, het huis van *vava* en *moemoe*. Ook daar was er een achterdeur, met een glazen afdak boven. Mijn broer en ik nestelden ons daar op het voetmatje als twee indianen, sloegen die éne kapotte deken rond ons beider schouders en wachtten. Meestal kwam de poes bij ons zitten, een warm kacheltje in de frisse dageraad. Verder gebeurde er niet veel. We keken naar de nevel over het aardappelveld en naar de notenboom, we hielden poes om beurten op schoot en hoorden de duiven koeren in hun hok. We wisten het oude huis in onze rug, als een veilige schutsmuur, en de vertrouwde slapende mensen daarbinnen. En wijzelf broederlijk en zusterlijk naast elkaar. Het was een wachten dat geen wachten was. Op háár tijd zou moemoe de deur wel uit het slot draaien. En inderdaad: nooit toonde ze enige verbazing over de indianen die onder haar afdak zaten. Ze liet zich een goeie morgen zoenen door frisse kinderwangen en liet ons binnen voor het ontbijt bij de warmte van de kachel.

Nu plak ik op die ervaring woorden als *thuiskomen, genade, geborgenheid, vrede, verbondenheid met alles, opgenomen zijn in een groter geheel, er mogen zijn*.

Het gaat nog verder. Moemoe is diegene die met ons wandelingen maakt, onderweg bloemenkransen vlecht en ze rond onze nek hangt. In de zomer tovert ze frisco's tevoorschijn uit de frigo. En als we getroost moeten worden, is er meer dan moemoe genoeg om tegen aan te huilen. Haar armen vangen ons op. *Kinneke, kinneke toch, Antje toch*. Haar liefde lijkt onvoorwaardelijk. Vava is anders. Hij heeft interesse in al ons doen en laten, maar daar horen ook verwachtingen bij. Hij wil ons rapport zien en heeft er commentaar bij, je moet er je best bij doen. Hij plant sla en petatten, leest dagelijks de krant, vloekt op de coureurs die niet hard genoeg fietsen en engageert zich voor het Missiecomité van de parochie.

Ik ben gaan beseffen dat mijn godsbeeld veel met deze twee mensen te maken heeft. Langs de ene kant is God voor mij meer en meer beeldloos geworden en spreek ik liever over ‘het goddelijke’ of ‘het onzegbare’. Langs de andere kant blijft er ook het gevoel van een God die vanalles van me verwacht - *je best doen, Ann, je kan nog beter, anderen hebben je nodig* - en een God die zijn armen voor me openspreidt en waar ik moe of gefrustreerd thuis mag komen. Altijd, onvoorwaardelijk. Een vava-God en een moemoe-God. Mannelijk en vrouwelijk tegelijk. Een God die mij uitdaagt en mij tegelijkertijd laat thuiskomen.

En daarmee heb ik de toon gezet voor de vraag van vanavond: *wat betekent het als ik zeg dat ik christelijk gelovig ben?* Mijn poging tot antwoord heeft veel te maken met vier kernwoorden: **verhalen, ervaren, vertalen en verbinden**. Die vier zal je tegenkomen wanneer ik praat over God, Jezus en als dessertje ook de Heilige Geest. Ik gebruik vanavond dus het kruisteken als kapstok voor mijn verhaal: in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Amen.

IN DE NAAM VAN DE VADER

Weer naar vroeger als kind. In de mis op zaterdagavond buldert mijn vaders stem tijdens het zingen in mijn oren. “Uw Hand in mijn hand, allen zult gij leiden, uw Woord in mijn woord, allen zult Gij troosten, Uw Liefde in mijn hart, alles wordt nieuw.” Voor een kind van 8 niet bepaald begrijpelijk, en misschien voor iemand van 88 evenmin, en toch ontroerde het lied mij telkens weer. Ik ‘**ervaarde**’ het mysterie eerder dan dat ik het begreep. Zoveel jaren later verbind ik dit gevoel met de oorspronkelijke versie van het Onze Vader in het Aramees die ik via een collega leerde kennen. Die versie begint met de zin “Bron van Zijn die ik ontmoet in wat mij ontroert.” Voor mij klopt dat: wanneer je ontroerd wordt, is dat een teken dat je geraakt wordt door iets

dieps, iets dat je hart doet resoneren met iets onnoembaars, iets dat open gaat in jezelf. Als er zo 'n mooie zonsondergang met van die stralen zijn die uit de hemel komen, dan zeg ik graag: *Hé God, je bent weer helemaal in de wolken*. Niet omdat ik geloof dat er een persoon achter de wolken zit die stralen stuurt, wél om uitdrukking te geven aan mijn verwondering, dankbaarheid en ontroering. 'Dat was goddelijk' hoor je mensen soms zeggen over een muziekstuk, theater, eten, samenzijn met vrienden. Of 'die mens is toch goddelijk'. Maar evengoed: 'Godmiljaar, dit kan niet, hier moet iets aan gedaan worden.' Dat mensen God aanspreken, die Bron van Zijn, om te danken, te vloeken, te zuchten, te smeken vind ik heel logisch. Je moet je toch tot iets of iemand kunnen richten.

Toen ik op mijn 18de moest kiezen wat ik zou gaan studeren, werd het Godsdienstwetenschappen. Ik wilde te weten komen wat mensen ten diepste toe kon drijven. Natuurlijk heb ik veel geleerd, maar de ziel zelf is ongrijpbaar als een vlinder. Het zijn dan ook mensen en hún verhalen van hoop en wanhoop die uiteindelijk mijn werk geworden zijn. Vele mensen denken dat ik als pastor met patiënten moet praten over God. Ik voelde mij in het begin dan ook geen 'fatsoenlijke pastor' wanneer mijn gesprekspartner het over heel andere dingen had. Een Nederlandse collega heeft mij gered. Ik citeer hem: *na een diepe ervaring in de natuur heb ik begrepen dat de kern van mijn roeping is om met mensen naar die ervaringen in hun leven te peilen die getekend zijn door gedragen-zijn, door vreugde, het oneindige, het schone, het ontroerende*. Uit een ander boek noteerde ik dit: *Er bestaat geen enkel programma dat in staat is om helder te zeggen wie of wat God is. Je kan alleen iemand anders tot dicht bij zijn eigen innerlijk brengen. Want dat is de woonplaats van God in hen*.

Ah ja, denk ik dan, dat klopt voor mij. Op mijn werk in de psychiatrie begeleid ik sessies zingeving voor mensen die heel veel nood hebben aan rust en structuur. Meestal gaat het niet over God. Wat gebeurt er

dan wel ? Eerst leg ik een mooie Boliviaanse doek op tafel - iets van schoonheid in de cleane en kille setting - en steek dan de kaars in het beeldje van de vriendenkring aan - met een kaarsje breng je 'iets anders' binnen. Dan heet ik iedereen rond de tafel één voor één welkom terwijl ik oogcontact met hen maak: welkom Justine, welkom Lydie, welkom Luk... We starten met muziek of een lied op CD. Vaak laat ik iedereen enkele zinnestjes onderlijnen in de tekst die hen geraakt heeft, die ze herkennen of waar ze tegenaan botsen. En naargelang het thema van het lied of de muziek wisselen we verder uit: wanneer voelden ze zich gelukkig, wat is een zomerse herinnering, waar is men dankbaar om? Geen meningen dus, geen discussies. Soms leg ik er nog een bezinnende tekst bij, of houden we een stiltemoment zoals daarnet. Op het einde vraag ik steevast hoe men het afgelopen uur **ervaarde**, en komen heel vaak de woorden terug van onder het afdakje van mijn kindertijd: *rust, op verhaal komen, samen-zijn, erbij horen, vrede, er wordt iets anders in mij geraakt hier*, en soms ook: *beter dan mijn kalmeerpillen* 😊

Temidden van de miserie, in de rauwe werkelijkheid kan er soms, even, iets oplichten. Vaak niet, soms wel.

Mijn geloof is niet gesloten, niet statisch; het beweegt. Stilstaand water begint te stinken, dus laat het maar stromen, is mijn motto. Mijn beeld van God de Vader is in de loop der jaren wel hééél open geworden én paradoxaal: er is het beeld van vava-en-moemoe-God en tegelijkertijd het beeldloze dat ik geen naam wil geven; de God-van-boven-de-wolken is veel dichterbij gekomen, IN de dingen, IN mensen, IN schoonheid, IN het appèl dat van onrecht uitgaat. Ik noem mijn spiritualiteit dan ook vaak 'het heilige in het alledaagse zien'.

Voor alle duidelijkheid: ik geloof dus niet of niet meer in een God-van-boven die ons stuurt, iemand die almachtig is en over ons leven wikt en beschikt, iemand die een moralistisch vingertje opsteekt en in duidelijke formules laat weten wat goed of kwaad is, iemand die je

door te bidden of kaarsjes te branden aan je zijde kan krijgen, iemand die een Hoger Plan heeft met onze tegenslagen of ons een les wil leren. Nee. Ooit las ik hardop de gebeden mee met Zijn naam: *God, onze Heer; God, Almachtige Vader; Heer, ontferm U over ons ons*. Tot er mij eens een foldertje onder ogen kwam over een zangweekend voor slachtoffers van seksueel misbruik. Men zou er liederen zingen van Herman Verbeek, liederen zonder 'Heer', want die mannelijke, hooghartige Godsnaam is té pijnlijk voor hen die in de macht waren van 'heren'. Ik had er voordien nooit eerder bij stil gestaan, maar het trof me. Met woorden geef je waarden mee, geef je een dus ook een bepaald Godsbeeld mee. Sindsdien gebruik ik in gebeden of vieringen andere namen: *Vader en Moeder van het Leven, Onzegbare God, Bron van ons bestaan, God van liefde en God van Leven...* Er was ooit een oudere patiënte die daar luidkeels aan toevoegde : en God van Hoop. Enkele jaren terug zag ik een theaterstuk over priester-arbeiders die in de jaren zestig zij aan zij naast de stakende mijnwerkers in Limburg stonden. Ik onthield deze inspirerende zinnen: "Als je in de bijbel nu eens elke keer het woord 'God' vervangt door 'solidariteit'. *In den beginne was het woord, en het woord was bij solidariteit, en het woord was solidariteit. Of: Solidariteit maakt alles nieuw, een nieuwe hemel en een nieuwe aarde...Of: Solidariteit schiep de hemel en de aarde.* God heeft voor mij altijd te maken met **verbinden**: verbinding met mijn eigen innerlijk, verbinding met anderen, verbinding met de schepping. God als werkwoord dat 'te doen' is. Want het gaat niet alleen over mijn eigen innerlijke vrede. Vandaar ook mijn uitnodiging om in uw ademhaling anderen én de hele schepping mee te nemen. In het ziekenhuis hanteer ik de heel simpele *theologie van de goeiedag*. Iedereen die ik tegenkom - verpleging, poetsvrouwen, patiënten, directie - krijgt letterlijk een oog-en-blik van mij en een goeiedag. Het zal altijd wel een streven blijven dat iedereen er bij hoort, maar ik wil daar op mijn zéér bescheiden manier wel aan bijdragen. Ik ben dan ook allergisch aan sommige kerkelijke structuren waarin mensen

uitgesloten worden, zoals bv. een vriendin van mij die niet als pastor in een ziekenhuis kan werken, gewoon omdat ze met een vrouw samen is. Toch voel ik soms, heel soms, wél het oervertrouwen dat uiteindelijk niemand 'er uit' kan vallen. Wat dat 'eruit' ook moge zijn. Dat we allemaal opgevangen worden. Ook als je het zo niet ervaart, ook als je een heel leven lang duisternis ervaart, ook als je er niet bij mag horen van de Kerk of de maatschappij, ook als je je Godsverlaten voelt, ook als je dood gaat... Door wie of wat opgevangen? Dat blijft open. Maar het komt ergens wel overeen met wat mijn vader zo vol overtuiging zong: *Uw hand in mijn hand, allen zult Gij leiden, Uw woord in mijn woord, allen zult Gij troosten, Uw liefde in mijn hart, alles wordt nieuw.* Dat 'allen' en 'alles', dat is zo mooi, want niets of niemand wordt uitgesloten, *in the end* zijn we samen onder de vleugels van het Onzegbare.

IN DE NAAM VAN DE ZOON

In de lagere school was Jezus voor mij vooral een tovenaardie mensen weer gezond kon toveren, broden en vis voor iedereen goochelde en met Hemelvaart lijnrecht naar de blauwe lucht kon opstijgen. Fantastische verhalen, en nog veel fantastischer was het dat we ze mochten tekenen. *Jezus en Petrus bijvoorbeeld die met blote voeten over het water lopen.* Na jaren godsdienst geven en praten met mensen besef ik hoe moeilijk het is om bijbelverhalen enigszins juist te begrijpen. Je hebt er achtergrondkennis voor nodig. Mijn leerlingen bleven steken bij 'de maagd Maria', Jezus als 'Zoon van God', water in wijn veranderen, blinden die weer konden zien en een Verrijzenis uit de dood. En telkens weer vergaten ze dat deze verhalen variaties zijn op Griekse, Sumerische, Egyptische en andere oude mythes die ook wonderlijke geboortes en wonderlijke daden beschrijven met vaak vergelijkbare personages. De bijbel is dan ook nog geschreven en geredigeerd in een heel andere vertelcultuur dan de onze die openheid

voor een symbolische taal nodig heeft. Het vraagt moeite om je daar een béétje in te verdiepen. Met de sprookjes van Grimm heeft niemand last, met de bijbel wel omdat het zo 'n lastige mix is van mythe en geschiedenis.

Dat is één ding. Mijn tweede stokpaardje is dat evangelieverhalen - en bijbelverhalen tout court - **vertaald** moeten worden naar het concrete leven van mensen en de maatschappij hier en nu. Enkele voorbeelden:

- Ik zal nooit vergeten dat onze proost van de chiro in de vieringen het tafelgebed inleidde met: *toen Jezus voor het laatst bijéén was met zijn leidingsploeg...* Oeps, op die manier werd de verbinding gelegd tussen de apostelen van toen en onze chiroploeg nu.
- Toen ik in Leuven studeerde, speelde een aantal mannelijke studenten al jaren het Laatste Avondmaal na op Witte Donderdag. Met een paar vrouwen wilden we graag aansluiten, maar nee, ze vonden het een mannenzaak - daar is mijn allergie weer ! Dus zochten wij 12 vrouwen en kwamen we bijéén rond een grote tafel bij iemand op kot. We brachten Marokkaans brood mee, sap, beleg, wat slaatjes. Op voorhand waren de rollen verdeeld: Jezus, Johannes, Petrus, Jakobus, Bartolomeüs... Onze Meester waste onze voeten en wij, zijn leerlingen waren geschokt. We aten, keuvelden en roddelden over proffen, maar er werden ook vragen gesteld: *Jezus, wie ben jij eigenlijk? En wat bedoel je met dat je zal sterven en toch zal terugkomen? Hoe, wie gaat jou verraden? Ik toch niet?* Stel je voor, dit was een verhaal van 2000 jaar geleden én van nu tegelijkertijd. Na ons maal gingen we naar een parkje in de buurt en zagen we van op afstand hoe Petrus, Johannes en Jakobus in slaap vielen. Jezus knielde en hief zijn handen ten hemel. Ik zal nooit vergeten hoe elke vezel in mijn lijf toen wilde dat het anders zou lopen, dat de soldaten niet zouden komen... We sloten af door samen een Taizé-lied te zingen: *Bleibet hier und wachet mit mir*

- Ooit zei iemand me: *spiritualiteit gaat altijd door het lichaam*. Dwz door vasten, door al zittend te mediteren, door knielen, door zingen of dansen, door al doende iets te ervaren... Dit spel-dat-geen-spel-was met de 12 vrouwen was voor mijn zeker een aanzet om de opleiding bibliodrama te gaan volgen, waar je telkens in een bijbelpersonage kruipt en je inleeft in haar of zijn rol in het verhaal: Hoe reageer ik als Herodes, wie ben ik als Jezus die bij het dochttertje van Jäirus geroepen wordt, en welke woorden roep ik tegen Jezus als ik blind langs de kant van de weg zit? Ooit zei één van de draagsters van de lamme dat zijzelf liever op de draagbaar zou gaan liggen, want ze was zo moe van het dragen.

En zo zijn de verhalen vooral een gesprekspartner geworden. Soms ben ik het grondig oneens met Jezus, soms ontroert of verrast hij mij, soms begrijp ik hem niet, is hij een vreemde. En dat mag. De verhalen stromen, krijgen een andere betekenis, ik ontdek een woord of zinnetje dat nieuw is en gaat trillen in mezelf. Het inspireerde me om anders les te geven, anders te preken in vieringen, en steeds ‘toen’ en ‘nu’ te verbinden. Ik liet mijn leerlingen bijvoorbeeld een brief naar Jezus schrijven nadat ze één van de evangeliën helemaal hadden moeten lezen. Eerste opdracht: Hoe spreek je Jezus aan? Is het ‘meneer Jezus Christus’, ‘beste vriend’, ‘onbekende’, ‘rare kwast’ of wat dan ook. Verder moesten ze iets schrijven over wat hen verwonderd had over hem, wat ze raar vonden en mochten ze vragen stellen. Met die vragen, hun vragen, gingen we verder in de les. En kunnen we verder praten over: jamaar, wat doet *jou* over water lopen? En hoe kan jij ook anderen over water doen lopen? Dat ‘levend water’ waar Jezus over spreekt bij de Samaritaanse aan de bron, wel, waar lééf jij echt van, waarvan kom jij op krachten? En heb jij het al meegemaakt dat iemand die gestorven is opeens toch heel dicht bij je is, verrezen in jouw hart?

Bij de uitvaart van een patiënt in het ziekenhuis koos ik eens het evangeliieverhaal van de blinde man naast de weg die roept op Jezus. Ik zag de medepatiënten kijken: *Fons was toch niet blind geweest?* Maar ik focuste op 'naast de weg'. Fons had niet op de autostrade van het leven kunnen lopen owv veel tegenslag, in de ogen van veel mensen OP die weg telde hij niet mee. Dat herkenden ze allemaal wel bij Fons en bij zichzelf. En Fons had durven roepen, hij die in zijn eenzame, gekwetste leven nooit iemand had kunnen vertrouwen, had zich op de afdeling durven overgeven aan enkele medepatiënten en hulpverleners die hij vertrouwde. Op het einde zegt Jezus tot die man: *je geloof - of anders gezegd je vertrouwen - heeft je gered.* Zou zo Fons op één of andere manier ook niet gered zijn, iets van licht in zijn leven hebben gekend, dank zij het vertrouwen dat hij gegeven en gekregen heeft?

Tegenwoordig ben ik geïntrigeerd door de vele archetypes die je op Jezus kan plakken. Hij betekent voor iedereen weer iemand anders, naargelang wie je zelf bent of wat je verlangt te zijn. Een soort archetype. Hij kan rabbi-leraar-meester zijn voor jou, poëet, rebel, arme met de armen, kunstenaar, strijder, therapeut, voorbijganger, rechter, verhalenverteller, genezer, zwerver, hippie, feminist, een bourgondiër die we vaak aan tafel vinden, visser, timmerman, profeet, visionair, boeddhist. Wie houvast nodig heeft en strikte kaders, neemt Jezus zijn daden en woorden vaak letterlijk op. Vaak vind ik dat ik meer 'strijder' zou moeten zijn, zoals mijn twee medestudenten van weleer die in Manilla mensen steunen die onder een brug wonen. Maar ik ben dat niet, ook al zou ik dat willen. De Jezus waarin ik stukjes van mezelf terugvind, is de 'heler', de man die mensen verbindt met hun eigen kern en met anderen, en 'de verhalenverteller'. Ik hoef zuster Jeanne Devos niet te zijn of pater Damiaan. Ik mag wél Ann zijn die op Witte Donderdag vijf grote tafels naar de kapel laat sleuren. Met de mensen die aan de kant van de weg zitten - alcohol-en drugsverslaafden, depressieve mensen, verwarde ouderen, mentaal

gehandicaptten - zitten we rond die tafel, leggen er een groot tafelkleed op, zetten er kaarsen op, laten we door de priester water over onze handen sprenkelen, delen we grote Marokkaanse broden met elkaar en zingen *Bleibet hier und wachet mit mir, wachet und betet*. Het is voor mij de meest ontroerende viering van het jaar. Want ook deze mensen wachten en hopen dat het Pasen mag worden in hun leven.

IN DE NAAM VAN DE HEILIGE GEEST

Als dessertje is er nog de Geest. Een collega ziekenhuispastor getuigde ooit: *ik merk dat er verschillende fases in mijn leven zijn. Eerst was ik bezig met God als het hogere, machtige, mysterieuze, een God in de wolken, de beweging van naar boven kijken. Dan was er Jezus als inspirator om andere mensen bij te staan, om voor rechtvaardigheid te strijden in de grote en de kleine wereld, de beweging van naar opzij kijken. En de laatste tijd, zei ze, heb ik de Heilige Geest ontdekt als geestkracht, inspiratie, bron, adem om van te leven, de kracht die het kan geven om stil te worden en de beweging naar binnen te maken. Dat is God in drie gedaanten, de drie-éénheid.*

Ik ontdekte die Geest vooral toen ik in Kopenhagen woonde. Het viel niet mee, dat eerste jaar. Ik had geen job, mijn vrienden en familie waren ver weg, ik moest als een kleuter een nieuwe taal leren. Wie was ik nu nog? Donkere dagen. Toevallig stootte ik op een artikel van een oud-professor - Ton Lathouwers- die ondertussen zenleraar was geworden. Ik las: *alle authentiek zoeken eindigt op een eenzame weg, en alle eenzame wegen eindigen bij een muur. En ooit ontdek je misschien dat die muur niet het laatste woord heeft*. En ik ging zitten in de stilte. De stilte was niet stil, ze krijste, ze huilde, ze kwam met oude herinneringen, ze stormde, ze confronteerde. Maar ik bleef zitten. Elke dag een half uurtje. Af en toe voelde ik Grond, de grond onder me en de grotere, diepere Grond waar ik niet uit kon vallen. Ik

leerde met vallen en opstaan, horten en stoten mijn eigen eenzaamheid omhelzen. Kleine dingen werden belangrijk, dingen die ik ooit ook hoorde van zwaar zieke mensen en stervenden én nu van mensen die rouwen en opnieuw leren leven zonder hun geliefde. Nu begrijp ik hen beter: gewoon de zon kunnen voelen. Ze niet alleen voelen, maar bij wijze van spreken in de zon kruipen, zelf zon worden. Een vlinder zien fladderen en er niet alleen maar naar kijken, maar in de vlinder kruipen en mee fladderen. Een glimlach van iemand koesteren en zelf glimlach worden. Intensiteit van leven omdat je écht aandacht geeft aan de dingen, bij hen stilstaat en er daardoor enorm mee verbonden wordt. In bijbelverhalen lees ik nu woorden en zinnestukjes waar ik vroeger overheen las: Jezus die mensen wegstuurt om alleen te zijn - Jezus die zegt: 'mijn vrede geef ik u' - God die niet in de storm is, niet in het vuur, maar in het gefluister van de wind.

AMEN.

Soms ontmoet je nieuwe mensen: "Oh, u bent ziekenhuispastor. Interessant. U bent dus gelovig?"

Miljaar, denk ik dan. Ik mag het weer gaan uitleggen. Dat wat niet uit te leggen is. Dat wat verweven zit in mezelf en samen met mij ouder wordt, bedachtzamer, meer verinnerlijkt.

Dat waarvan ik niet weet of het nog gelovig kan genoemd worden én of dat er zoveel toe doet. Dus adem ik maar. In en uit. Meestal adem ik onbewust het leven in. Soms adem ik bewust het Leven-met-hoofdletter in. En heel soms ademt *het* in mij. Het Onzegbare.

Dankjewel.

Inspirerende boeken waar ik al dan niet naar verwezen heb:

- Nico ter Linden, *Het verhaal gaat... Deel 1 tot en met 6*, Balans, Amsterdam, uitgegeven tussen 1996 en 2003
- Johan Smit, *Tot de kern komen. De kunst van het pastorale gesprek*, Kok, Kampen, 2006, 143 p.
- Agten J., Herrebosch E., Verduyn K., Vervoort L., *Bibliodrama begeleiden. Wegwijzers voor de praktijk*, Garant, Antwerpen, 2007, 219p.
- Bieke Vandekerckhove, *De smaak van stilte - Hoe ik bij mezelf ben gaan wonen* - Ten Have/Lannoo, 2010, 159p.
- Ton Lathouwers - *Meer dan een mens kan doen - Zentoespraken*, Asoka, Rotterdam, 223p.
- Het Aramese Jezus-gebed geef ik hier weer:

Het Aramese Jezus-gebed

Bron van zijn, die ik ontmoet in wat mij ontroert,
Ik geef u een naam
opdat ik u een plaats kan geven in mijn leven.

Bundel uw licht in mij - maak het nuttig.
Vestig uw rijk van eenheid nu,
uw enige verlangen handelt dan samen met het onze.
Voed ons dagelijks met brood en met inzicht.
Maak de koorden van fouten los die ons binden aan het verleden,
opdat wij ook anderen hun misstappen kunnen vergeven.

Laat ons de Bron niet verzaken.
Want uit u wordt geboren:
de alwerkzame wil,
de levende kracht om te handelen,
en het lied dat alles verfraait
en zich van eeuw tot eeuw vernieuwt.